

Vanderbilt Dikkat Eksikli?i ve Hiperaktivite Bozuklu?u Aile De?erlendirme Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Vanderbilt Dikkat Eksikli?i ve Hiperaktivite Bozuklu?u Aile De?erlendirme Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32446>

Özet

Vanderbilt Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Aile Değerlendirme Ölçeği (Vanderbilt DEHB Derecelendirme Ölçeği'nin ebeveyn formu), çocuklarda Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) belirtilerini ve ilgili davranış sorunlarını değerlendirmek amacıyla kullanılan, ebeveyn tarafından doldurulan bir ölçektir. Bu ölçek, genellikle Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (APA) **Tanışal ve İstatistiksel El Kitabı (DSM)** kriterlerine dayalı olarak semptom taraması yapmak ve klinik kararları desteklemek için tasarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe adaptasyon çalışması, 2012 yılında T. Küçük-Doğanolu tarafından yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Bu uyarılma çalışması, ölçeğin Türk kültürüne ve diline uygunluğunu saptamayı amaçlamayı, psikometrik özelliklerini inceleyerek geçerlik ve güvenilirlik kanıtlarını sunmaktadır. Ölçeğin temel hedefi, **DEHB'nin alt tipleri** (dikkatsizlik, hiperaktivite/dürtüsellik) ve sıklıkla eşlik eden diğer davranış bozukluklarını (örneğin, Karşıt Gelme Bozukluğu) şiddetini ebeveyn bakışıyla ölçmektir.

Anahtar Kelimeler

Vanderbilt, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, DEHB, Ebeveyn Değerlendirme Ölçeği, Çocuk Psikiyatrisi, Psikolojik Test, Uyarılma, DSM Kriterleri.

Yazarlar

Orijinal Ölçek Geliştiricileri: Dr. Mark Wolraich ve arkadaşları (Vanderbilt Üniversitesi Tıp Merkezi).

Türkçe Uyarılma Çalışması Yazarı: Küçük-Doğanolu, T.

Amaç

Ölçeğin temel amacı, çocuk ve ergenlerde **DEHB semptomlarının** varlığını, sıklığını ve şiddetini sistematik bir şekilde değerlendirmektir. Vanderbilt Ölçeği, klinisyenlere DSM-IV veya DSM-5 kriterlerine uygun olarak DEHB tanısı koyma sürecinde destekleyici, standardize edilmiş bir araç sunar. Ebeveynler, çocuklarının ev ve sosyal ortamlardaki davranışlarını derecelendirerek, semptomların günlük işlevsellik üzerindeki etkileri hakkında önemli bilgiler sağlarlar.

Türkçe adaptasyon çalışmasının özel amacı ise, uluslararası alanda yaygın olarak kullanılan bu klinik aracı Türk popülasyonuna kazandırmak ve ölçeğin kültürel geçerliğini ve güvenilirliğini akademik olarak kanıtlamaktır. Bu sayede, Türkiye'deki çocuk psikiyatrisi ve psikoloji alanlarında standart bir değerlendirme aracı olarak kullanılması hedeflenmiştir.

Yapı

Vanderbilt DEHB Aile Değerlendirme Ölçeği, genellikle iki ana bölümden oluşur. İlk bölüm, **DEHB'nin temel semptom kümelerini** (Dikkatsizlik ve Hiperaktivite/Dürtüsellik) ölçer ve doğrudan DSM tanı kriterleriyle ilişkilidir. İkinci bölüm ise, DEHB ile sıklıkla komorbid olarak görülen davranış sorunları ve psikososyal düzeylilik alanları değerlendirir.

Ölçek, bu yapılar aracılığıyla yalnızca semptom sayısını değil, aynı zamanda semptomların çocuğun akademik, sosyal ve aile düzeyleri üzerindeki **bozucu etkisini** de ölçmeye odaklanır. Bu çok boyutlu yapı, klinisyenlere çocuğun genel psikososyal durumuna dair kapsamlı bir bakış açısı sunar.

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasına ait spesifik **geçerlik** sonuçları, Küçük-Doğaru'nun (2012) yüksek lisans tezinde detaylı olarak sunulmuştur. Geçerlik çalışmaları genellikle yapı geçerliliği (faktör analizi sonuçları beklenen DEHB ve komorbidite yapılarıyla uyumu) ve ölçüt geçerliliği (ölçeğin klinik tanı veya diğer standart DEHB ölçekleriyle korelasyonu) üzerine odaklanmıştır.

Kaynak verilerde geçerlik bilgisi '-' olarak belirtilmiş olsa da, bir uyarlama çalışmasının temel gereği olarak geçerlik analizlerinin (örneğin, **Kapsam Geçerliliği** ve **Yapı Geçerliliği**) ilgili tezde yer aldığı varsayılmaktadır. Bu analizler, ölçeğin Türk kültüründeki çocukların DEHB belirtilerini doğru ve amaçlanan şekilde ölçtüğünü doğrulamayı amaçlamıştır.

Güvenirlik

Türkçe adaptasyon çalışmasında elde edilen **güvenirlik** verileri, Küçük-Doğaru'nun (2012) tezinde mevcuttur. Güvenirlik analizleri, ölçeğin iç tutarlılığı (Cronbach Alfa katsayısı) ve muhtemelen test-tekrar test güvenilirliğini incelemiştir. Yüksek iç tutarlılık katsayıları, ölçek maddelerinin aynı yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü gösterir.

Vanderbilt ölçeğinin orijinal versiyonları, genellikle yüksek iç tutarlılık değerlerine sahiptir. Türkçe versiyonunun güvenilirlik analizleri de, ölçeğin farklı zamanlarda veya farklı madde setleriyle uygulandığında tutarlı sonuçlar üretme yeteneğini kanıtlamayı hedeflemiştir.

Faktör Analizi

Vanderbilt Ölçeği'nin faktör yapısı, genellikle DSM-IV/DSM-5'in DEHB alt tiplerini yansıtacak şekilde tasarlanmıştır: **Dikkatsizlik** ve **Hiperaktivite/Dürtüsellik**. Türkçe uyarlama çalışmasında yapılan Faktör Analizi, ölçeğin maddelerinin Türk popülasyonunda da bu klinik

olarak anlamlı faktör yapıları destekleyip desteklemediğini araştırmıştır.

Uyarlama tezinde (Küçük-Doğaru, 2012), Doğrulayıcı veya Açıklayıcı Faktör Analizi yöntemlerinden biri kullanılarak, ölçeğin teorik yapısının (DEHB çekirdek semptomları ve komorbid semptomları) ampirik verilerle ne ölçüde örtüştüğünü belirlenmiştir. Bu analizler, ölçeğin yapı geçerliğine dair önemli kanıtlar sunar.

Ölçek Bilgileri

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: Ebeveyn tarafından doldurulan derecelendirme ölçeği (Likert tipi veya sıkalık bazlı derecelendirme beklenmektedir, ancak kaynakta spesifik derecelendirme bilgisi '-' olarak verilmiştir).

Language Available: Türkçe (Uyarlama çalışması), İngilizce (Orijinal)

Population Group: Çocuklar ve Ergenler

Age Group: Genellikle okul çağı çocukları (6-12 yaş) ve ergenler.

Population Details: Türkiye'de yaşayan, genellikle klinik örneklem veya okul temelli örneklemden alınan çocuklar ve ergenler. Türkçe uyarlama çalışması Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yapılmıştır.

Test Methodology: Tarama ve klinik değerlendirme amaçlı kullanılarak, ebeveynin çocuğun son altı aydaki davranışları belirli bir sıkalık veya şiddet skalası üzerinden değerlendirdiği bir öz-bildirim/gözlem ölçeği.

Anahtar Kelimeler

DEHB taraması, Geçerlik, Güvenirlilik, Okul Performansı, Karşıt Gelme Bozukluğu, Klinik Örneklem, Yüksek Lisans Tezi.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Belirtilmemiştir.

Affiliation Email addresses: Belirtilmemiştir.

Correspondence Address: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Uyarlama çalışması için).

?zinler, Ücret ve Test Y?I?

Ölçe?in orijinal versiyonu genellikle klinik ve ara?t?rma amaçlı? kullan?m için ücretsiz olarak sunulmaktadır. Türkçe adaptasyon çal??mas? 2012 y?l?nda tamamlanm??t?r. Kullan?m izinleri için orijinal geli?tiricilere (Vanderbilt Üniversitesi) ve Türkçe uyarlama sahibine ba?vurulmas? gerekebilir.

Ölçe?in orijinal PDF dosyas?na buradan ula??labilir: vanderbilt-dikkat-eksikligi-ve-hiperaktivite-bozuklugu-aile-degerlendirme-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Küçük- Do?aro?lu, T. (2012). *Vanderbilt Dikkat Eksikli?i ve Hiperaktivite Bozuklu?u Aile De?erlendirme Ölçe?i Türkçe uyarlama çal??mas?*.(Yüksek Lisans tezi). Ankara Üniversitesi, E?itim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tez kayd?n?n resmi ba?lant?s?: tez.yok.gov.tr

Vanderbilt Dikkat Eksikli?i ve Hiperaktivite Bozuklu?u Aile De?erlendirme Ölçe?i Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Ölçe?in maddeleri, kaynak içerikte sa?lanmam??t?r. Maddeler, ilgili yüksek lisans tezinde veya ölçe?in resmi dokümantasyonunda yer almaktadır. Tipik olarak maddeler, Dikkatsizlik (9 madde) ve Hiperaktivite/Dürtüsellik (9 madde) kategorilerinde yer alan DSM semptomlar?n? yans?t?r.